

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej mgr. Leszka Tomaczkowskiego pt. "Formy prowadzenia zajęć jako czynnik różnicujący czas rozwojowy ucznia podczas lekcji wychowania fizycznego (na przykładzie klas IV-VI)"

Mgr Leszek Tomaczkowski urodził się 17.05.1963 roku w Kościerzynie. W 2010 r. ukończył studia wyższe na Uniwersytecie Gdańskim i uzyskał tytuł magistra, specjalność - administracja. Posiada dodatkowe uprawnienia: menedżer sportu (2008r.), ratownik WOPR, FIRST AID Instruktor, instruktor sportu - specjalność - pływanie. Od 2007 roku jest zatrudniony w Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku na stanowisku kierownika Ośrodka Sportowo-Szkoleniowego w Raduniu. Jest współautorem 12 publikacji (w tym 4 obcojęzycznych) wydanych w latach 2013-2020.

W procesie wychowania fizycznego najważniejszym ogniwem jest jednostka lekcyjna, która obejmuje niemalże wszystkich uczniów przez cały okres edukacyjny. Lekcja stanowi też fundamentalną i najistotniejszą formę pracy nauczyciela z uczniami. Właściwie realizowana, zaspokaja podstawowe potrzeby uczniów, wspiera rozwój ich umiejętności ruchowych, kształtuje prawidłowe postawy wobec kultury fizycznej oraz przygotowuje do całożyciowej troski i dbałości o ciało.

Ponadto dobrze przemyślana lekcja wychowania fizycznego stwarza uczniom możliwości rozwoju ich kreatywności, kompetencji społecznych, pozytywnych zachowań wobec aktywnego i zdrowego stylu życia oraz zwiększa prawdopodobieństwo udziału uczniów w kulturze fizycznej po zakończeniu edukacji. Potwierdzają to wieloletnie badania lekcji wychowania fizycznego i jej podstawowych komponentów prowadzone m.in. przez Krzysztofa Skalika, Dorotę Groffik, Karela Frömela, Jacka Polechońskiego, Eligiusza Madejskiego, a także

badania związku między uczestnictwem w lekcjach wychowania fizycznego w dzieciństwie, a aktywnością fizyczną w życiu dorosłym prowadzone m.in. przez Ewelinę Kozłowską, Annę Kowalczyk, Marcina Rzącę, Katarzynę Kocką.

W kontekście powyższych rozważań, wybór tematu rozprawy przygotowanej przez Pana mgr. Leszka Tomaczkowskiego jest uzasadniony i wartościowy. Autor nie ograniczył się wyłącznie do prostych badań sondażowych, lecz przeprowadził badania o złożonej strukturze, stosując obserwację, pomiar intensywności zajęć oraz zastosował urządzenie do oceny satysfakcji uczniów z odbytej lekcji wf. Zaproponowane przez Autora rozwiązanie jest niezwykle cenne, zarówno pod względem poznawczym jak i aplikacyjnym, i zasługuje na uznanie. W ten sposób recenzowana praca wpisuje się w listę lektur ukazujących problemy szkolnego wychowania fizycznego i poszukujących skutecznego ich rozwiązywania.

Rozprawa doktorska powinna być nie tylko rozwiązaniem konkretnego zamierzonego problemu naukowego, ale i potwierdzeniem kwalifikacji oraz kompetencji badawczych Autora, dlatego w dalszej części recenzji pozwolę sobie wykazać jej zalety i ewentualne usterki warsztatowe.

Struktura pracy jest prawidłowa. Sugeruję jednak Autorowi, aby przed ewentualnym publikowaniem pracy w formie zwartej, nieco skrócił i zweryfikował niektóre podrozdziały teoretyczne, co pozwoli zachować właściwe proporcje objętościowe między częścią teoretyczną a empiryczną, która w pracy badawczej jest najistotniejsza. Praca, oprócz wstępu, podsumowania wyników badań, dyskusji i wniosków, bibliografii (132 pozycje, w tym 20% obcojęzycznych i 8 pozycji internetowych tekstów źródłowych) oraz załączników, składa się z pięciu głównych rozdziałów.

Rozdział pierwszy *Wychowanie fizyczne uczniów klas IV-VI*, obejmuje ogólną wiedzę dotyczącą szkolnego wychowania fizycznego. W podrozdziale 1.1, Autor umiejętnie zwraca uwagę na niezwykle ważne problemy związane z lekcją wychowania fizycznego, jej celami, treścią i organizacją, a także jej związkiem z programem nauczania. W dalszej części rozdziału (podrozdział 1.2) Autor słusznie koncentruje się na osobie nauczyciela, posiłkując się bardzo oryginalnym spojrzeniem Andrzeja Pawłuckiego na jego rolę w wychowaniu fizycznym. Jednak w tym miejscu zabrakło szerszego odniesienia się do podstawowych kompetencji nauczycielskich (pragmatycznych, komunikacyjnych, współdziałania, kreatywnych, informatyczno-medialnych i moralnych), co sugerował tytuł podrozdziału cyt.

Kompetencje nauczyciela wychowania fizycznego a efekty wychowania. Ale tę kwestię (mam nadzieję), wyjaśni Doktorant w czasie obrony. Nawiązując do kompetencji nauczycielskich, w oparciu o liczne publikacje z tej problematyki, podjęta została próba określenia ich przykładowego zakresu przedmiotowego i treściowego, co ułatwia nauczycielom kształtowanie własnych kompetencji (Madejski E., Węglarz J. 2018. Wybrane zagadnienia współczesnej metodyki wychowania fizycznego. Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków, s. 101-105).

W rozdziale drugim *Czas rozwojowy podczas lekcji wychowania fizycznego*, Autor dokonał krótkiej charakterystyki rozwoju psychofizycznego uczniów od 10 roku życia do okresu dojrzewania. Odniósł się także do lekcji wychowania fizycznego, którą cyt. *można analizować jako zbiór czynności uczniów będących odpowiedzią na czynności podejmowane przez nauczyciela* (str. 22). Zwrócił również uwagę na doświadczenia edukacyjne uczniów w kontekście czasu rozwojowego, które jak napisał Autor cyt. *zależne są od wielu czynników, w tym od wyboru treści zajęć, sposobu stawiania ucznia w sytuacji zadaniowej, czyli od wyboru metody oraz od wykorzystania przez nauczyciela rozwiązań organizacyjnych* (str.28).

Część teoretyczną rozprawy zamyka rozdział trzeci *Efektywność lekcji wychowania fizycznego*. W podrozdziale 3.1, Autor analizuje funkcjonowanie wychowania fizycznego w krajach europejskich. Ważną częścią tego rozdziału (podrozdział 3.2) jest przybliżenie problemu uczestnictwa uczniów w lekcjach wychowania fizycznego. Podrozdział 3.3, jest najobszerniejszy i odnosi się do trzech ważnych obszarów fizycznej edukacji, aktywności i sprawności fizycznej uczniów, ich wiedzy i umiejętności oraz postaw i zainteresowań. Opisywane treści Autor uzupełniał przykładami z badań innych autorów, co dowodzi znajomości badanej problematyki.

W teoretycznej części pracy (zapewne przez nieuwagę), na str. 14 i w bibliografii na str. 112, przy pozycji Zbigniewa Kwiecińskiego, Autor podał rok wydania publikacji 1998a, co sugerowałoby co najmniej dwie pozycje tego autora z roku 1998, a była tylko jedna. Zatem literę "a" należy usunąć. Z kolei na str. 22, Autor wymienia cyt. *Typowe czynności nauczyciela według J. Poplucza (...)* i podaje publikację S. Strzyżewskiego (2013). Jest to tzw. cytowanie z drugiej ręki, a przecież publikacja Poplucza J., 1978, *Organizacja czynności nauczycielskich*, WSiP, Warszawa, jest dostępna. Sugeruję także inny sposób zapisywania

podawanego w tekście źródła, np. str. 19 "Według M. Rękosiewicz i P. Jankowskiego środkowy wiek szkolny (...) (Rękosiewicz i Jankowski, 2014)", wystarczy zapisać "Według M. Rękosiewicz i P. Jankowskiego (2014) środkowy wiek szkolny (...)". Na str. 46 błędnie zapisano nazwisko jednego z autorów, jest Hovley i Franks, a powinno być Howley i Franks. W piśmiennictwie na str. 111 poz. 55, zapis jest poprawny. Błędnie też podano w treści (str. 46) rok wydania publikacji wymienionych powyżej autorów, zamiast 1997 zapisano 1994. Jeżeli Autor zamierza w przyszłości publikować pracę lub jej fragmenty proponuję rozważyć uwzględnienie moich sugestii. Jestem przekonany, że zyska na tym wartość pracy.

Analizując kolejny rozdział dysertacji *Metodologia badań własnych* można uznać, że Pan mgr Leszek Tomaczkowski wykazał się umiejętnością poprawnego projektowania badań. Jasno określił przedmiot i cel badań (podrozdział 4.1). W podrozdziale 4.2 zawarł problem badawczy, siedem pytań szczegółowych i trzy hipotezy badawcze, którym przypisano zmienne oraz wskaźniki. Wartościowym uzupełnieniem tego podrozdziału był przedstawiony graficznie *Model badawczy* (ryc. 4). Doktorant bardzo czytelnie i precyzyjnie opisał metody i narzędzia badawcze, a także dobór próby oraz organizację projektu, co świadczy o dojrzałości badawczej Autora. Krótko i jasno określił metody statystycznego opracowania wyników. W tej części pracy chcę zwrócić uwagę na drobne potknięcie, na str. 61 i 62, błędnie ponumerowano ryciny (zamiast ryc. 5 jest 4, a zamiast ryc. 6 jest 5), ale już w spisie rycin na str. 131 numeracja jest prawidłowa.

Rozdział piąty jest najbardziej wartościowy, gdyż zawiera precyzyjną analizę uzyskanych wyników badań z zastosowaniem operacji statystycznych. Mocną stroną tej części pracy jest jej szata graficzna. Należy też podkreślić, że badania przeprowadzone przez Pana mgr. Leszka Tomaczkowskiego dostarczyły ciekawej i wartościowej wiedzy, która może być przydatna zarówno nauczycielom praktykom jak i nauczycielom akademickim kształcącym przyszłych pedagogów.

Cieszyć mogą wyniki pomiaru intensywności zajęć, szczególnie realizowanych w warunkach terenowych. Walory lekcji terenowych potwierdzają także wyniki badań innych autorów. Niestety, uczniowie byli najmniej zadowoleni właśnie z tych lekcji, które jak podaje Autor, wymagały intensywniejszego wysiłku i były prowadzone w formie frontальной, która wymaga większego zdyscyplinowania. Badania ujawniły też niepokojące zjawiska: np. słabą efektywność formy obwodów

stacyjnych i strumieniowej w zakresie długości czasu rozwojowego, brak wykorzystania w lekcji formy pracy w zastępach z zadaniami dodatkowymi, czy poświęcanie jednej jednostki lekcyjnej na dojazd do pływalni. Rozwiązanie tych problemów wymaga poszukiwania skutecznych rozwiązań w zakresie planowania i organizowania jednostek lekcyjnych.

Rozdział *Podsumowanie wyników badań, dyskusja i wnioski* nie wykracza poza konstatacje przedstawione w rozdziale empirycznym. Tę część pracy Autor podzielił na cztery podrozdziały (podsumowanie, weryfikacja hipotez, dyskusja i wnioski). Wydaje się, że bardziej zasadne byłoby dołączenie podrozdziału 6.2. *Weryfikacja hipotez* do analizy wyników. Przygotowując pracę do publikacji, proponuję Autorowi zrezygnować również z podrozdziału 6.3. *Dyskusja*, a rozdział 6. zatytułować *Podsumowanie i wnioski*. Treści zamieszczone w dyskusji, można we fragmentach wkomponować do podsumowania. Takie rozwiązanie jest zasadne w pracach oryginalnych, gdzie nie ma możliwości kompleksowego porównania wyników badań własnych, z wynikami innych autorów, na co Autor zwrócił uwagę w pracy cyt. *Nie znaleziono badań porównawczych na temat wpływu rozwiązań organizacyjnych zastosowanych w trakcie lekcji wychowania fizycznego na długość czasu rozwojowego, stąd i możliwości dyskusji o wynikach badań były skromne* (str. 105). Natomiast bardzo wysoko oceniam zamieszczenie w końcowej części rozdziału, wniosków o charakterze aplikacyjnym wraz z krótkim objaśnieniem oraz zarekomendowanie urządzenia do oceny zadowolenia uczniów z lekcji i możliwości jego wykorzystania poza obszarem wychowania fizycznego (str. 105-106).

Chcę również podkreślić, że recenzowana praca poza drobnymi potknięciami jak sądzę nie zamierzonymi przez Autora, jest napisana poprawnie pod względem językowym.

Wniosek końcowy: Praca doktorska mgr. Leszka Tomaczkowskiego pt. "Formy prowadzenia zajęć jako czynnik różnicujący czas rozwojowy ucznia podczas lekcji wychowania fizycznego (na przykładzie klas IV-VI)" – jest wartościowa pod względem naukowym, a szczególnie aplikacyjnym, co zostało uzasadnione w recenzji. Autor znakomicie przygotował i przeprowadził oryginalne badania, wykazał się ogólną wiedzą z zakresu kultury fizycznej oraz umiejętnościami analizowania i interpretowania wyników badań. Poza wnioskami z

badań, sformułował kilka wniosków przydatnych dla praktyki szkolnej, co ma szczególne znaczenie. **Przedłożona do recenzji praca, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Naukowej Instytutu Nauk o Kulturze Fizycznej Uniwersytetu Szczecińskiego o dopuszczenie mgr. Leszka Tomaczkowskiego do dalszych etapów służących uzyskaniu stopnia doktora nauk o kulturze fizycznej.**

Eligiusz Madejski

